herpy

GEKONY

Psychedelic rock gecko

Cnemaspis psychedelica

Cnemaspis psychedelica to mały, aktywny w dzień gekon skalny, który występuje wyłącznie na dwóch granitowych wyspach w południowym Wietnamie. Ma pomarańczowe kończyny i ogon, niebieskoszare do fioletowego ciało oraz żółtą siateczkę na karku. Gatunek opisano dopiero w 2010 roku, jest zagrożony i figuruje w załączniku I CITES, dlatego w praktyce jest przeznaczony wyłącznie dla specjalistów i programów ochrony.

Rodzina: Gekkonidae

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**6-8 cm** długość od pyska do kloaki
Długość życia	**6-7 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Skalny**
Środowisko	**Suchy las i tereny skaliste**
Trudność	**Ekspert**

HODOWLA

Min. terrarium	**80 × 70 × 120 cm** D × S × W dla 2 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**27-31 °C**
Temperatura w nocy	**24-28 °C**
Wilgotność	**65-85%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 1
Pokarm	**Owady i małe bezkręgowce (skoczogonki, muszki owocowe)**
Utrzymanie	**W parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**11-16 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Inkubacja	**60-103 dni** przy 27-31 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik I**
Załącznik unijny	**Załącznik A**
IUCN	**Zagrożony (EN)**

O gatunku

Cnemaspis psychedelica to jeden z najbardziej rzucających się w oczy gekonów skalnych Azji Południowo-Wschodniej. Przednie kończyny, dłonie, stopy i ogon są jaskrawopomarańczowe. Ciało jest niebieskoszare do jasnofioletowego, z trzema lub czterema żółtymi poprzecznymi pasami na każdym boku, a głowa ma zielonkawy odcień. Na karku leży wypukła, żółta siateczka przecięta grubymi, czarnymi pasami. Spód ciała jest beżowy. Obie płcie i zwierzęta w każdym wieku mają te same żywe barwy kończyn i ogona.

Wzór na karku różni się u poszczególnych osobników jak odcisk palca i u dorosłych pozostaje niezmienny przez kilka lat. Można go wykorzystać do rozpoznawania pojedynczych zwierząt bez znakowania, co ma duże znaczenie u gatunku tak małego i lekkiego, że nie da się stosować obrączek ani chipów. Świeżo wyklute młode są matowe: barwa podstawowa jest jasnofioletowa do jasnoszarej, z ciemnymi podłużnymi pasami i jasnymi poprzecznymi przepaskami, a ogon jest bladopomarańczowy. Przebarwianie zaczyna się około pięciu tygodni po wykluciu i w wieku trzech miesięcy jest już mocno zaawansowane.

Dorosłe zwierzęta osiągają 6-8 cm od pyska do kloaki. Największe samce mają co najmniej 8 cm, a największe samice co najmniej 7 cm. Płcie są do siebie podobne, a różnicę widać tylko u nasady ogona: u samca jest ona pogrubiona tuż przy kloace, u samicy płaska.

Gatunek opisali w 2010 roku Grismer, Ngo i Grismer. Jest jednym z wielu gatunków *Cnemaspis*, które w odróżnieniu od większości innych gekonów są aktywne w dzień. Nazwa gatunkowa *psychedelica* nawiązuje do psychodelicznie barwnego ubarwienia. Handel ruszył szybko: już kilka lat po opisaniu odłowione z natury zwierzęta były nielegalnie sprzedawane za granicę.

Zwierzęta są płochliwe i po niepokojeniu chowają się w szczelinach lub pod kamieniami. Są tak małe i delikatne, że nie nadają się do brania na rękę.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Występowanie i środowisko

Cnemaspis psychedelica występuje wyłącznie w Wietnamie, na wyspie Hon Khoai (ok. 8 km²) i na małej sąsiedniej wysepce Hon Tuong (ok. 250 m²) w prowincji Cà Mau. Wyspy leżą około 18 km od południowego krańca Wietnamu, na Morzu Południowochińskim. Miejscem typowym jest Hon Khoai, 8°26' N, 104°49' E.

Całkowitą populację oszacowano na nieco ponad 500 dorosłych osobników. To bardzo mała i wrażliwa populacja, a jej siedlisko jest zagrożone. Budowa dróg, nowe sztuczne stawy i prace strzałowe zniszczyły już część najlepszych stanowisk, a zwierzęta są nielegalnie odławiane na handel i do medycyny tradycyjnej. Gatunek jest też zjadany przez węża żyjącego na wyspie. Stwierdzenia poza obiema wyspami na mapie pochodzą od zwierząt w niewoli lub z błędnych zapisów.

> **Naturalny zasięg:** Wietnam.

ŚRODOWISKO

Gatunek żyje między dużymi granitowymi głazami i na nich oraz na ścianach skalnych w gęstym, częściowo zrzucającym liście lesie, od niemal poziomu morza do wysokości około 80 m. Zwierzęta przebywają prawie zawsze w cieniu pod zwartym okapem koron: średnio niecałe 80 % cienia w porze deszczowej i ponad 90 % w porze suchej. Wybierają zacienioną stronę kamienia, nawet gdy druga strona jest w słońcu. Siedzą nisko, średnio około 70 cm nad ziemią i nigdy wyżej niż 3 m, i spotyka się je na kamieniach i ścianach skalnych, a tylko rzadko na liściach. Nigdy nie występują na gałęziach ani na dnie lasu. Dorosłe osobniki siedzą nieco wyżej niż młode.

Klimat jest monsunowy i okołorównikowy, z niemal stałą temperaturą przez cały rok. Powietrze ma średnio 29 °C (26-31,5 °C), a podłoże jest nieco chłodniejsze, ok. 27 °C (20-32 °C). Zmienia się natomiast wilgotność i opady. W porze deszczowej spada około 270 mm deszczu miesięcznie, a wilgotność w kryjówkach zwierząt wynosi zwykle 86 % (71-100 %). W porze suchej prawie nie pada, a wilgotność wynosi około 73 % (65-80 %). W porze deszczowej zwierzęta częściej siedzą w szczelinach, w porze suchej częściej na powierzchniach skał.

Pożywienie stanowią głównie drobne stawonogi: pająki, karaczany, mrówki i termity, ale też ślimaki, płazińce i trochę materii roślinnej, łącznie ponad 20 grup ofiar. Jaja są przyklejane do pionowych powierzchni skalnych pod nawisem, bez bezpośredniego słońca.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Cnemaspis psychedelica jest tak rzadki i tak ściśle chroniony, że poza programami ochrony trzyma się tylko nieliczne zwierzęta. Para (1 samiec i 1 samica) potrzebuje terrarium lub siatkowej klatki o wymiarach co najmniej 80 × 70 × 120 cm (długość × szerokość × wysokość), a większe jest lepsze. Dobrym rozwiązaniem jest siatkowa klatka podniesiona 50 cm nad podłogę w zadaszonym, częściowo otwartym pomieszczeniu z instalacją zraszającą i naturalnym światłem.

Wystrój ma naśladować skalne zbocze: ułożone kamienie, płyty łupkowe lub korkowe tworzące głębokie, wąskie szczeliny na kilku wysokościach oraz tylna ściana z pionowymi, płaskimi powierzchniami kamiennymi, do których samica może przyklejać jaja. Gatunek żyje wyłącznie na kamieniach i skałach, nigdy na ziemi ani na gałęziach, więc najbardziej potrzebuje

granitowych kamieni, a gałęzi i korzeni tylko niewiele. Zapewnij zacienione strefy z roślinami, aby zwierzęta mogły schronić się przed światłem.

Wybierz podłoże odporne na wilgoć i łatwe do utrzymania w czystości. Ważna jest dobra wentylacja, a wszystkie szczeliny i otwory muszą być uszczelnione, aby nie dostały się do środka mrówki. Wypełniona wodą rynna wokół klatki chroni przed mrówkami.

TEMPERATURA

Trzymaj *Cnemaspis psychedelica* w temperaturze 27-31 °C. Odpowiada to warunkom naturalnym, gdzie temperatura powietrza wynosi średnio 29 °C, a podłoża około 27 °C, przy niewielkich wahaniach w ciągu roku i tylko nieco chłodniejszych nocach. Gatunek potrzebuje równomiernego tropikalnego ciepła, a nie wahań temperatury.

W nocy temperatura spada o kilka stopni, do 24-28 °C. Dokładna temperatura nocna w naturze nie jest znana. Gatunek zawsze szuka cienia, nawet gdy plama słońca jest tuż obok, a temperatura ciała podąża za temperaturą podłoża. Ostra lampa grzewcza czy wygrzewisko nie są więc potrzebne, a kamienie nie mogą nagrzewać się od bezpośredniego słońca. Gatunek nie ma znanego okresu zimowania i nie należy trzymać go zimą w chłodzie.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Utrzymuj wilgotność powietrza na poziomie 65-85 %, najlepiej około 75 %, z instalacją zraszającą, która jednocześnie obniża temperaturę. W naturze wilgotność w kryjówkach zwierząt waha się od 65-80 % w porze suchej do 71-100 % w porze deszczowej, więc zapewnij najwyższe wartości przez okres naśladujący porę deszczową, a pomiędzy nimi nieco suchsze warunki. Kamienie muszą wysychać między zraszaniami, a powietrze nie może stać w miejscu.

Krople na zraszanych kamieniach i liściach są naturalnym źródłem wody, a mała miseczka ze świeżą wodą musi być zawsze dostępna. Wymieniaj wodę codziennie, a miseczki regularnie myj i dezynfekuj.

OŚWIETLENIE I UVB

Cnemaspis psychedelica jest aktywny w dzień, ale żyje w cieniu pod gęstym okapem koron i rzadko wychodzi na bezpośrednie słońce. Można wykorzystać naturalne, rozproszone światło dzienne w częściowo zadaszonym pomieszczeniu.

Ze względu na tryb życia gatunku pasuje słabe oświetlenie UVB dla zwierząt cieniolubnych (strefa Fergusona 1) z jednej strony terrarium, tak aby zawsze był dostępny cień, w którym można się schronić. W pobliżu równika dzień trwa przez cały rok około 12 godzin i jest to rozsądny rytm świetlny. Unikaj mocnych lamp punktowych i zapewnij ciemność w nocy.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Gatunek zjada drobne, żywe stawonogi. W naturze są to głównie pająki, karaczany, mrówki i termity, a także ślimaki i trochę materii roślinnej, łącznie ponad 20 różnych rodzajów ofiar. Dlatego różnorodność jest ważniejsza niż ilość.

Karm raz dziennie, rano lub późnym popołudniem. Codziennie podawaj mieszankę np. małych larw chrząszczy, małych świerszczy i muszek owocowych, w takiej ilości, aby trochę zostało, a niezjedzone resztki usuwaj. Raz w tygodniu wymieszaj z karmą ćwierć łyżeczki wapnia oraz ćwierć łyżeczki witaminy A i ćwierć łyżeczki witaminy E. Ofiary muszą być małe w stosunku do zwierzęcia, a świerszcze i muszki owocowe dobrze nadają się dla młodych i dorosłych. Większa różnorodność, np. małe prosionki, skoczogonki i maleńkie świerszcze, jest korzystna.

Różnorodność karmy i suplementacja to nie szczegół: bez szerokiego wyboru owadów oraz wystarczającej ilości witamin i minerałów młode często rodzą się zdeformowane i giną. Usuwaj resztki karmy i codziennie myj miseczki na karmę.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Cnemaspis psychedelica to płochliwy mieszkaniec skał, który po niepokojeniu ucieka do szczelin. Zwierzęta są małe i łatwo je uszkodzić, więc traktuj je jako zwierzęta do obserwacji, a nie do brania na rękę. Ograniczaj też niepokojenie, zwłaszcza w pobliżu jaj.

W naturze kilka osobników spotyka się blisko siebie, a kilka samic składa jaja w tym samym miejscu. Trzymaj zwierzęta w parach (1 samiec i 1 samica); inne formy utrzymania nie zostały wypróbowane. Nie wiadomo, czy kilka samców może przebywać razem, więc licz się z tym, że mogą się nie tolerować. Zwierzęta spędzają dzień, chodząc w górę i w dół po kamieniach i ścianach skalnych, a na odpoczynek chowają się w szczelinach.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Płcie mają te same barwy i trudno je odróżnić. Samiec ma ogon pogrubiony przy kloace, samica płaski. Samice osiągają dojrzałość płciową po około 11 miesiącach, a samce po około 16 miesiącach; dane opierają się na niewielu zwierzętach. Łącz tylko w pełni dorosłe, zdrowe zwierzęta i poczekaj, aż będą w dobrej kondycji.

GODY I KOPULACJA

Zwierzęta łączy się w pary, 1 samiec i 1 samica. Gatunek nie ma znanego sezonu rozrodczego ani zimowania i składa jaja przez większość miesięcy w roku. Od połączenia do pierwszych jaj może minąć dużo czasu, np. ponad cztery miesiące. Zachowania godowe nie są znane.

Obserwuj kondycję samicy. Składając jaja, traci wapń i masę, a zwierzęta są tak małe, że kilka tygodni złego żywienia może mieć poważne skutki.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Zniesienie składa się najczęściej z 2 jaj (75 % zniesień), rzadziej z 1 jaja (17 %) lub 3 jaj (8 %). Odstęp między zniesieniami nie jest znany. Jaja są białe i okrągłe, z płaską stroną, którą przylegają do podłoża, a w miarę rozwoju zarodka ich barwa zmienia się na różową, a później lekko szarą.

W naturze jaja są przyklejane do pionowych, zacienionych powierzchni skalnych pod nawisem, 0,3-3,5 m nad ziemią. Kilka samic korzysta z tego samego miejsca i składa nowe jaja na resztkach starych skorupek, tak że powstają miejsca lęgowe z maksymalnie dziesięcioma jajami. W terrarium muszą więc być płaskie, pionowe powierzchnie kamienne lub korkowe z nawisem i cieniem, najlepiej kilka blisko siebie. Rodzice mogą uszkodzić jaja, poruszając się, a jaja mogą zostać zjedzone, dlatego miejsce musi dać się zabezpieczyć.

INKUBACJA

Z reguły pozostaw jaja tam, gdzie zostały złożone, i zabezpiecz je woreczkiem lub siatką, aby rodzice ich nie potrącali. Jeśli rodzice uszkadzają jaja, można je wyjąć i inkubować osobno. Temperatura jest taka sama jak w klatce, 27-31 °C; optymalna wilgotność nie jest znana.

Wyklucie następuje po 60-90 dniach, ale może to potrwać około 103 dni. Wykluwa się tylko około połowy jaj, a pojedyncze jaja i zniesienia z 3 jaj często w ogóle się nie wykluwają. Gdy jaja się nie wykluwają, przyczyną są najczęściej martwe zarodki lub uszkodzenia spowodowane przez rodziców.

ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo wyklute młode przenosi się do osobnej klatki, podobnej do klatki dorosłych, z małymi kamieniami, kryjówkami i taką samą temperaturą i wilgotnością. Przez pierwsze dni żywią się małymi ofiarami, takimi jak muszki owocowe i maleńkie świerszcze, z dodatkiem wapnia i witamin. Przebarwianie zaczyna się po około pięciu tygodniach.

Największym wyzwaniem jest przeżywalność: po miesiącu żyje tylko nieco ponad połowa młodych, po roku około jednej czwartej, a po trzech latach jeszcze mniej. Dane opierają się na niewielu zwierzętach. Młode giną z osłabienia, braku apetytu, niedoboru minerałów i z powodu wad rozwojowych, takich jak słabe tylne kończyny i oko, które się nie otwiera, a także z powodu złej diety. Młode, które przeżyją, mogą później same mieć potomstwo. Dawaj młodym wiele małych posiłków i szeroki wybór karmy oraz często je waż i kontroluj.

Zdrowie i częste błędy

Najczęstsze problemy u *Cnemaspis psychedelica* w niewoli to:

- Niedożywienie: zwierzę chudnie i staje się ospałe. Podawaj obfitą i urozmaiconą karmę z wapniem i witaminami, a słabe zwierzę przenieś do osobnej klatki, aby mogło jeść w spokoju.
- Zakażenia ran i zadrapań: zwierzę przestaje jeść i traci na wadze. Usuń ostre krawędzie z wystroju, a rany niech oczyści i wyleczy weterynarz.
- Wady rozwojowe i śmiertelność młodych, zwłaszcza przy niedoborowej diecie rodziców.
- Robaki jelitowe i jednokomórkowe pasożyty jelitowe, które można wykryć badaniem kału.
- Mrówki i inne szkodniki dostające się do klatki, zwłaszcza w pobliżu jaj i młodych.

Utrzymuj klatkę w czystości, codziennie wymieniaj wodę i regularnie dezynfekuj miseczki. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę traci na wadze, przestaje jeść lub odniesie obrażenia.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.